

Video opetusvälineenä peruskoulujen uudistuvassa oppimisympäristössä

Juho Matilainen

Opinnäytetyö, kevät 2010

Diakonia-ammattikorkeakoulu,

Diak Länsi, Turun toimipaikka

Viestinnän koulutusohjelma

Medianomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Matilainen Juhon. Video opetusvälineenä peruskoulujen uudistuvassa oppimisympäristössä. Turku, kevät 2010. 30 sivua.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Länsi, Turun toimipaikka, Viestinnän koulutusohjelma, medianomi (AMK)

Tutkielma käsittelee videon soveltumista peruskouluopetukseen. Audiovisuaalinen opetusmateriaali antaa oppilaalle valmiuksia toimia tietoyhteiskunnassa ja lisää opiskelumotivaatiota. Tutkielman tavoite on etsiä mahdollisuuksia audiovisuaalisen opetusmateriaalin säilymiseksi osana opetusta, kun peruskoulut siirtyvät käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa opetusvälineinä.

Tutkielma vastaa kysymyksiin, minkälaiset esittämisen keinot tekevät videosta pedagogisesti onnistuneen ja mitä haasteita tieto- ja viestintäteknologia asettaa videolle pedagogisena välineenä.

Opinnäytetyön tuoteosa on videotyö Kyykkäämään! Sen tilasi Liedon Karjalaseura ry. Videon tarkoitus on kasvattaa kyykkäpelin harrastajamäärää. Tilaaja toivoi videon soveltuvan myös opetuskäyttöön. Tutkielmaosa analysoi videoesityksen soveltuvuutta opetusmateriaaliksi elokuvakerronnan teorioiden ja nykyisten oppimiskäsitysten valossa.

Tutkielman johtopäätökset ovat, että nykyisten opetuskäsitysten perusteella video ei ole opetusmateriaalina tehokas, koska siitä puuttuu vuorovaikutuksellinen ulottuvuus. Se ei vastaa katsojalle heränneisiin kysymyksiin esityksen jälkeen. Videon esittämistä ennen on esimerkiksi laadittava orientoiva alustus ja katselun jälkeen videoesityksen ymmärtämistä tukevaa toimintaa.

Peruskouluopetuksessa käytettävät tieto- ja viestintäteknikan tukemat multimediasovellukset voivat ratkaista videon vuorovaikutuksen puuttumisen. Video kannattaa yhdistää osaksi multimediaoppimateriaalia, jossa video toimii osana sovelluksen kokonaisuutta. Silloin oppimateriaaliksi suunnatun sovelluksen sekä videon pedagoginen tehokkuus kasvavat.

Asiasanat: opetusvideo, oppimisympäristö, opetusteknologia, video, opetusteknologia, tieto- ja viestintäteknologia

ABSTRACT

Matilainen Juho. Video as a teaching aid in reshaping elementary school learning environment. 30 pages. Language: Finnish. Turku, spring 2010.

Diaconia University of Applied sciences, Turku region. Degree programme in communications and media.

This study discusses how video suites as a teaching aid in elementary schools. Audiovisual teaching aid offers tools for the student to operate in information society and effects positively in student's motivation. The aim of this study is to find solutions to build up interaction in audiovisual teaching material so it has better possibilities to sustain as a teaching aid in information and communication technology based elementary school learning environment.

The study answers to questions such as what ways of representation will make video successful pedagogical product and what challenges information and communication technology based school environment gives for video as a pedagogical tool now and in the future.

Productive part of the study is a video product *Kyykkäämään!* It was made for Karelian society of Lieto. They have a purpose to get more people to play the game *kyykkä*. The buyer had also a request that the video would be suitable educational material. The study analyzes how video product suites as teaching material based in theories of film making and theories of pedagogy.

The conclusions of the study are that if compared to recent pedagogical publications video is not an effective pedagogical aid because it lacks interactive aspect. Video can't answer in viewer's questions after the presentation. There must be orientation before the presentation and supportive tasks which help to understand the subject better after the video presentation.

In elementary school environment the information and communication technology based software's can solve the interactivity problem for video. It is recommended to connect video as a part of the learning software. Video and learning software form an effective pedagogical learning tool.

Keywords: educational video, study environment, video, education technology, information and communication technology, audiovisual teaching aid

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 VIDEON SOVELTUMINEN PERUSKOULUN OPPIMISYMPÄRISTÖÖN	8
2.1 Pedagogiset arvot	8
2.2 Lukutaidon laajempi ymmärtäminen	8
2.3 Opetusteknologian rantautuminen kouluihin	9
3 VIDEON TUOTTAMINEN OPETUSMATERIAALIKSI	13
3.1 Oppimateriaalilla on kriteerit	13
3.2 Videon lopputulokseen vaikuttaneet osapuolet	13
3.3 Tilaaajan, tekijän sekä toiveiden kohtaaminen	14
3.4 Kohderyhmän määrittäminen	15
3.5 Kohderyhmälle soveltuva kerronta	16
3.6 Parannusehdotuksia esivalmisteluun	16
3.7 Ideat järjestykseen synopsiksessa	17
3.8 Käsikirjoittaminen kuvausten aikana	18
3.9 Leikkaaminen ja jälkituotanto	19
4 VIDEON OMINAISUUDET OPETUSVÄLINEENÄ	21
4.1 Video opettajana	21
4.2 Video verrattuna multimediaohjelmaan	22
4.3 Oppikirjan heikkoudet	23
4.4 Videon tallennusmuoto	24
5 VIDEON TULEVAISUUS OPETUSKÄYTÖSSÄ	26
5.1 Tieto- ja viestintäteknologian videolle tuomat haasteet	26
5.2 Pedagogisesti onnistunut videon esittäminen	27
LÄHTEET	29

1 JOHDANTO

Tämän tutkielman kirjoittamisen aikaan peruskouluopetuksen oppimisympäristöt ovat saamassa uudenlaisen järjestyksen. Oppimistuloksia pyritään parantamaan entisestään rakentamalla kouluopetuksen oppimisympäristö siten, että oppilas voi opiskella nykyistä enemmän tutkien ja soveltaen (Karjalainen 1995, 18.). Tällaista oppimisympäristöä kutsutaan avoimeksi oppimisympäristöksi. Avoimen oppimisympäristön käsite perustuu vahvasti konstruktivistiseen oppimiskäsityksen ja opetusministeriön alaisen Opetushallituksen opetussuunnitelman kehoitukseen ottaa tieto- ja viestintäteknologia osaksi arjen koulutyöskentelyä peruskouluissa. (Atjonen & Uusikylä 2005, 140; Karjalainen 1995, 16.)

Edelleen voimassa olevassa, vuonna 2004 laaditussa opetussuunnitelman perusteissa tieto- ja viestintäteknologialla ei tarkoiteta enää piirtoheitintä, videonauhuria, televisiota tai diaprojektorita. Tieto- ja viestintäteknologia on jo vuosia perustunut tietokoneisiin ja verkkoihin, joihin ne on kytketty. Vuonna 2010 piirtoheittimen on korvannut videotykki ja kalvot joutavat kierrätysmuoviksi älytaulujen, tietokoneen tekstinkäsittely- ja esitelmointiohjelmien sekä henkilökohtaisten lukulaitteiden (Ipad ja Kindle ovat jo markkinoilla) tullessa osaksi koulunkäyntiä.

Toki tämä skenaario peruskoululuokasta on vielä osittain tulevaisuutta, mutta nopea kehitys on mahdollista. Edellä mainitut tekniset opetusvälineet ovat jo saatavilla. Osassa peruskouluista ne ovat jo käytössä lukulaitetta lukuun ottamatta. (Kallionpää 2010 b.). Opetusministeriön suunnitelmien mukaan edellä kuvailun tieto- ja viestintäteknikan käyttämisen perusopetuksessa piti olla jo vuonna 2007 osana oppilaitosten arkea (Opetusministeriö 2009). Ongelmaa selvittävä opetusministeriön työryhmä haluaa asettaa kouluille minimivaatimukset tietotekniikan käytössä. Opetusministeriö ei ole puuttanut näin voimakkaasti opettajien opetussuunnitelman noudattamiseen vuoden 1994 opetussuunnitelman uudistuksen jälkeen, jolloin opetusministeriö päätti lisätä opettajien

vastuuta opetussuunnitelman soveltamisessa. (Kallionpää 2010 a; Uusikylä & Atjonen 2007, 61–62.) Nyt opetusministeriö on valmis satsaamaan lisää varoja suunnitelman onnistumiseen, koska peruskoulut eivät ole pystyneet noudattamaan oletettua aikataulua. Kunnat, jotka ovat lakisääteisesti vastuussa perusopetuksen järjestämisestä, ovat ottaneet suunnitelmat tosissaan ja pyrkivät ajanmukaistamaan alueidensa koulujen välineistöä. Viimeisenä linnakkeena suunnitelman epäonnistumiselle ovat yksittäiset opettajat, jotka eivät ole innostuneita päivittämään opetusvälineitään, vaikka se olisi mahdollista. (Kallionpää 2010 a.) Lopulta kun tieto- ja viestintätekniikka sulautuu peruskoulujen opetukseen, visuaaliset esitykset, kuten videot, yleistyvät peruskouluopetuksessa. Silloin perusopetus pystyy tarjoamaan kansalaisille paremmat valmiudet toimia tietoyhteiskunnassa, jossa visuaalisen informaation määrä kasvaa. (Kupiainen & Sintonen 1998, 36–39.)

Tässä tutkielmassa tarkastelen videon soveltumista peruskoulun opetuskäyttöön. Ensiksi selvitän, minkälaiset esittämisen keinot tekevät videosta pedagogisesti onnistuneen, eli millä keinoilla videosta saa oppimateriaalia. Sitten pohdin minkälaisia vaatimuksia opetusteknologiaa painottava oppimisympäristö asettaa videolle pedagogisena välineenä.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena on selvittää, miten opetustarkoitukseen suunnattu video onnistuu tehtävässään. Pohdin videon soveltuvuutta pedagogiseksi välineeksi vertaamalla sitä opettajaan, oppikirjaan ja interaktiiviseen multimediaohjelmaan. Pohdin lisäksi, mitä ulottuvuuksia erilaiset tallennusmuodot tuovat videon katseluun opetustilanteessa.

Vertaamalla videon pedagogisia mahdollisuuksia opinnäytetyöni tuoteosaan, pyrin kannustamaan opetuskäyttöön suunnatun videon tekijää arvioimaan videonsa kerronnan mahdollisuuksia jo suunnittelu- ja käsikirjoitusvaiheessa. Videon suunnittelumahdollisuuksien havainnollistamiseksi, esittelen oman opinnäytetyöni tuoteosan tuotantoprosessin vaiheita. Teimme työparini Diakonia-ammattikorkeakoulun medianomiopiskelija Maria Raution kanssa opinnäytetyön tuoteosana tilaustyön, Kyykkäämään! -videon, josta julkaistiin dvd. Arvioin lähdeaineiston perusteella minkälaisia opetuksellisia ulottu-

vuuksia omassa videotuotteessamme on, ja miten olisimme voineet tehdä videostamme vielä parempaa opetusmateriaalia.

Tutkimukseni toisessa pääkysymyksessä pohdin, miten opetusvideo kannattaa esittää katsojalle tai ryhmälle katsojia. Selvitän, pitäisikö videon esittämiseen liittää sitä tukevia elementtejä, esimerkiksi aiheeseen orientoivaa aineistoa.

Hyödynnän oman tutkielmani tuoteosan työprosessin analysoimisen lisäksi tieteelliseen kirjallisuuden ja ajankohtaisten lehtikirjoitusten pohjalta.

2 VIDEON SOVELTUMINEN PERUSKOULUN OPPIMISYMPÄRISTÖÖN

2.1 Pedagogiset arvot

Opetustieteissä arvostetaan nykyään konstruktivistista otetta opetuksessa. Yksinkertaistettuna konstruktivistisessa pedagogiikassa painotetaan opiskelijan omaa aktiivisuutta tiedon etsimisessä ja käytännöllistä tiedon soveltamista tutkijan metodein. Perinteinen opettajan rooli tiedon siirtäjänä oppilaaseen on tullut tiensä päähän. Opettajakouluissa opettajasta leivotaan oppilaiden oppimisprosessin ohjaajia ja opitun tiedon lisäksi opittujen taitojen arvioijia. Yhdessä oppilaiden ja uudenlaisten opiskelumetodien avulla opettaja johtaa opiskelua avoimessa oppimisympäristössä, joissa oppilaat asioiden mieleen painamisen sijaan oppivat tutkimalla ja kokeilemalla miten opittu asia toimii käytännössä. (Karjalainen 1995, 31.)

Yhdessä avoimen oppimisympäristön malli ja tietotekniikan ja tietoverkkojen kehittyminen ovat luoneet uusia mahdollisuuksia opetuksen tehostamiseen peruskouluissa. Teknologiaan perustuvat oppimiseen räätälöidyt multimediaohjelmat, kuten cd-rom -sovellukset ja internetiin ladattavat opetukseen suunnatut sovellukset, edistävät erityisesti tiedon etsimiseen ja soveltamiseen perustuvaa opiskelua. (Karjalainen 1995, 36.) Selkeän innostuksen tieto- ja viestintäteknikan soveltamiseen perusopetuksessa selittävät Uusikylän ja Atjosen (2007) mukaan lukuisat tutkimukset, jotka osoittavat multimediaohjelmien soveltuvan tiedonhakuun, tutkimiseen ja tulosten soveltamiseen perinteisiä opetusmetodeja tehokkaammin. (Uusikylä & Atjonen 2007, 182–183.)

2.2 Lukutaidon laajempi ymmärtäminen

Kirjoitetun tekstin lukutaidon hallitseminen ei riitä tietoyhteiskunnassa. Nykyinen sosio-kulttuurinen lukutaitokäsitys määrittää, että lukutaito koskee kaikkea inhimillistä kommunikaatiota (Kupiainen & Sintonen 2009, 63.). Vaikka kirjoitettuun tekstiin perustuva

lukutaito on saavuttanut historiassa merkittävän aseman, lukutaitoja on useita, eikä tekstinlukutaito ole muita viestintämuotoja keskeisempi (Kupiainen & Sintonen 2009, 64.). Kupiaisen ja Sintosen ajatus on, että valokuvien ja videoiden katseleminen vaatii myös lukutaitoa. Esimerkiksi Suomessa media toimii keskeisenä tiedonvälittäjänä. Kun mediasisällöt painottuvat yhä voimakkaammin visuaaliseen esittämiseen, vastaanottajan pitää osata tulkita ja käsitellä visuaalista informaatiota.

Kupiaisen ja Sintosen mukaan etenkin länsimaissa kirjallinen lukutaito dominoi muuta viestintää. Perusopetuksessakin koulukirjat ovat perinteisesti olleet oppilaan tietolähteitä. Se on luonut ongelman, jota ei usein yhdistetä lukutaitoon. Perusopetus ei tarjoa lapsille ja nuorille työkaluja audiovisuaalisen median ja internetin tiedonvälityksen prosessoimiseen. (Kupiainen & Sintonen 1998, 36–39.)

Tästä näkökulmasta katsottuna tieto- ja viestintäteknologian soveltaminen opetuksessa on arvokasta. Oppimisvälineiden monipuolistuminen, esimerkiksi hakupalvelut ja tietopankit internetissä sekä opetukseen tarkoitettut multimediaohjelmat ja videot, ovat varteenotettavia tapoja kehittää lukutaitoa sen laajassa käsityksessä.

2.3 Opetusteknologian rantautuminen kouluihin

Anne Pajari (1990) tutki gradu-tutkielmassaan vuosina 1989–1990 millaisissa opetusmuodoissa ja tilanteissa 69 helsinkiläistä peruskoulun kuudennen luokan opettajaa käyttivät audiovisuaalisia välineitä.

Tutkielmasta selviää, että kaksikymmentä vuotta sitten yleiset opettajien käyttämät audiovisuaaliset välineet olivat piirtoheitin, kasettinauhuri ja diaprojektori. Eniten opettajat käyttivät apunaan piirtoheitintä, jonka lisäksi myös oppilaat tekivät omia esityksiään kalvoille esitelmien yhteydessä. Pääsyy videon katseluun oli Pajarin saamien vastausten perusteella vaihtelun tuominen motivoivana tekijänä opetuksessa. Lähes puolet opettajis-

ta (46 prosenttia) käyttivät videonauhuria opetuksessaan 1–3 kertaa kuussa (Pajari 1990, 53.).

Pajari (1990) kiinnittää huomiota tutkimuksessaan silloiseen opetussuunnitelmaan, joka edellytti opettajia käyttämään monipuolisia ja vaihtelevia opetusmenetelmiä. Hänen mukaansa audiovisuaalisten opetusvälineiden käyttäminen tuo opetussuunnitelman mukais- ta vaihtelevuutta opetukseen.

Pajarin mukaan joka kolmas opettaja vältti av-välineiden käyttöä 1990-luvun alussa, koska he kokivat, etteivät osaa käyttää laitteita. Kaksi kolmesta opettajasta ajatteli väli- neiden esityskuntoon saamisen olevan opetuksen hyötyyn nähden ”kohtuutonta”. (Pajari 1990, 54)

Tutkielman tulokset ovat jo vanhoja, mutta ne kertovat samasta ongelmasta, joka kosket- taa tieto- ja viestintäteknologian käyttämistä perusopetuksessa nykyäänkin. Opetusväli- neet ovat entistä teknisempiä, eivätkä kaikki peruskoulun opettajat niitä hallitse.

Pajarin tutkielmasta selviää, että av-välineiden käyttö opetuksessa, etenkin videon katse- lun kohdalla, tuo sellaista vaihtelua opetukseen, joka motivoi oppilaita. Opetushallituk- sen vuoden 2004 opetussuunnitelma, joka on edelleen käytössä, sisälsi samat ajatukset opetusvälineiden hyödyllisyydestä, mitä Pajari peräänkuulutti neljätoista vuotta aikai- semmin. Vuoden 2004 opetussuunnitelma pitää kiinni siitä, että opettajat käyttävät ope- tuksessaan vaihtelevia opetusmenetelmiä. Jos opettaja välttelee opusteknologian käyt- tämistä, hän epäonnistuu täyttämään opetussuunnitelman asettamat tavoitteet:

Opetuksessa tulee käyttää oppiaineelle ominaisia menetelmiä ja monipuolisia työtapoja, joiden avulla tuetaan ja ohjataan oppilaan oppimista. – – Työtapojen tulee edistää tieto- ja viestintätekniikan taitojen kehittymistä. Työtapojen tulee antaa mahdollisuuksia myös eri ikäkausille ominaiseen luovaan toimintaan, elä- myksiin ja leikkiin. Opettaja valitsee työtavat (Opetushallitus 2004, 19.).

Opetusteknologian tuominen opetuksen osaksi ei ole toteutunut opetusministeriön tavoitteiden mukaisesti edelleenkään. Koulujen väliset erot ovat suuret, mutta myös opettajakohtaisia eroja on. Opetusministeriö puuttui ongelmaan ja asetti 2009 valmistelutyöryhmän koulujen ja oppilaitosten tietoyhteiskuntavalmisteluun kehittämiseksi. Selvitys on kesken, mutta työryhmä on jo todennut, että kaikilla ammattiinsa valmistuvilla opettajilla ei ole kunnollisia tietoyhteiskuntataitoja. (Kallionpää 2010 a.).

Helsingin Sanomien artikkelissa (Kallionpää 2010 a.) ”Suomen koulu putosi tekniikan kelkasta” valmisteluryhmän puheenjohtaja valtiosihteeri Heljä Misukka kertoo syyn kehityksen takerteluun olevan osittain opettajien asenteissa. Hänen mukaansa monikaan opettaja ei ole kiinnostunut esimerkiksi sosiaalisesta mediasta. Suurin osa peruskoulujen rehtoreista on sitä mieltä, ettei tieto- ja viestintäteknikalla ole mitään tekemistä oppimistulosten kanssa. (Kallionpää 2010 a.).

Koulujen välisten erojen toista ääripäätä edustavat koulut, jotka toimivat pioneereina opetusteknologiakehityksen soveltamisessa oppimisen tukemiseksi. Helsingin Sanomien artikkelissa ”Superlippis ja muita innovaatioita” (Kallionpää 2010 b.) esitellään Espoolaisen Koulumestarin koulun työskentelyä. Siellä oppilaat toimittavat verkkolehteä, pitävät blogeja, kuvaavat läksyjä kännykällä ja käyttävät sylimikroja tiedonhakuun. Luokissa on myös työkaluja, joita oppilaat käyttävät innovatiivisten kokeilujensa rakentamisessa. Liitutaulun on korvannut kosketusnäytöllä toimiva älytaulu, johon kuuluu oppilaille jaettavat rannekkeet, joilla voi siirtää kotitehtävät tietokoneelle. (Kallionpää .2010 b.)

Opettajalla on ensisijainen vastuu omista opetusmetodeistaan, mutta ei ole itsestään selvää, että opettajat osaisivat soveltaa uusia välineitä työssään. Käytännössä opettaja voi joutua tutustumaan laitteistoon työaikansa ulkopuolella.

Teknologialla ei ole myöskään itseisarvoa opetuksessa. Jotta opettajat kokisivat uudet teknologiaan perustuvat opetusmenetelmät hyödyllisiksi, on sovelluksiin osattava luoda jopa paikallisiin erityisoloihin kohdistettuja, laadukkaita opetussisältöjä. Esimerkiksi kyykkäpelistä kertova Kyykkäämään! -video, joka on opinnäytetyöni tuoteosa, voisi motivoi-

da peruskoulun liikunnanopettajaa hyödyntämään älytaulua opetuksessaan. Audiovisuaalisen opetusmateriaalin laatumittarina voidaan puolestaan pitää sitä, että niiden sisällöt käyvät yksiin opetussuunnitelman määrittämien oppimistavoitteiden kanssa.

3 VIDEON TUOTTAMINEN OPETUSMATERIAALIKSI

3.1 Oppimateriaalilla on kriteerit

Opetusmateriaaliksi tarkoitetun videon tekijän on tärkeää arvioida videonsa kerronnan mahdollisuuksia ja rajoja jo suunnittelu- ja käsikirjoitusvaiheessa, vaikka soveltaminen käytännön työssä ei aina onnistu kuten oppikirjoissa esitellään. Kuitenkin tiettyjä elokuvakerronnan ja pedagogiikan teorioita kannattaa pyrkiä soveltamaan käytännössä, jotta lopputulos kohtaa esitykselle ennalta asetetut kriteerit, kuten Opetushallituksen opetus-suunnitelman perusteet.

Onnistuneen videotuotteen tekemiseen on esitetty monta erilaista tapaa, joilla saa lopputuloksesta toivotun mukaisen. Jouko Aaltonen (2003) esittää kirjassaan Käsikirjoittajan työkalut elokuvatyöskentelyn ammattipiireissä vakiintuneita työtapoja videon esituotannossa. Esituotannolla tarkoitetaan työtä ennen kuvaamiseen ryhtymistä. Peilaan omaa opinnäytetyön tuoteosan esituotantovaihetta Aaltosen ohjeisiin videon suunnittelusta. Tämän jälkeen kerron työprosessin aikana tekemistämme valinnoista ja pyrin tarkastelemaan, miten ne sopivat peruskouluopetukseen.

3.2 Videon lopputulokseen vaikuttaneet osapuolet

Kyykkäämään! -video oli Diakonia-ammattikorkeakoululle tarjottu tilaustyö, jonka tuottajana toimi viestinnän lehtori Johanna Ailio. Lopputuotteen tilasi Liedon Karjalaseura ry, jolla on oma kyykkäjoukkue.

Tein Kyykkäämään! -videon yhteistyössä Diakin viestinnän opiskelija Maria Raution kanssa. Tartuimme aiheeseen, sillä kyykkäpeleä esittelevä video oli mahdollisuus tehdä videoteos opinnäytetyön tuoteosassa. Itse pelistä, kyykästä emme tienneet juurikaan ennen työhön tarttumista.

Videon tilasi Liedon Karjalaseura ry. Yhdistyksen kyykkä-joukkue oli voittanut arvostetun Urho Kekkonen mukaan nimetyn UKK-kyykän vuonna 2009. Vuosi 2009 oli kyykkäjoukkueelle arvokkaan voiton johdosta juhlavuosi, joten Liedon Karjalaseura ry. halusi luoda jotakin konkreettista kyykkä-kulttuurin edistämiseksi. Heille kyykästä tehty video oli tilaisuus edistää kyykän kulttuuria ja mahdollisuus houkutella lisää pelaajia lajin pariin.

3.3 Tilaajan, tekijän sekä toiveiden kohtaaminen

Kyky ehdottaa tilaajan näkemyksistä poikkeavia ratkaisuja on tilausvideon toteuttajalle arvokas taito. Videon tekemisen ensimmäinen vaihe oli tapaaminen tilaajan kanssa. Tapausimme oppilaitoksen video-opetuksen lehtori Johanna Ailion johdolla, joka toimi tuottajana ja ohjaajan projektissamme. Tapaamisen tärkein tarkoitus oli, että saamme sovitua tilaajan kanssa tarkan tilauksen tulevasta tuotteesta.

Tapaamisen tarkoituksena oli kuulla tilaajan toiveet. Yhteisen sävelen löytämisen kannalta oli hyvä, että tilaajien edustajista tapaamiseen saapuivat vain avainhenkilöt. Jos suuri ryhmä ideoi sisältöä, on vaara, että aihe laajenee liian suureksi ja lopputuloksesta tulee rönsyilevä kokonaisuus.

Kyykkä-lajia oli tarkoitus esitellä videon avulla harrastajapiirien ulkopuolella. Jouko Aaltosen mukaan tilausohjelmien näkökulmasta voi helposti muodostua organisaation sisäinen, sillä tilaajalla on usein vankka näkemys siitä, miten hänen antamastaan aiheesta kerrotaan. (Aaltonen 2003, 40.). Tilaaja ymmärsi, että tämän kaltaista ohjelmaa tehdään organisaation ulkopuolisille, jotka ovat kiinnostuneita siitä, mistä kyykässä on kyse ja mitä hyötyä siitä on heille (Aaltonen 2003, 40). Aiheesta löytyi paljon kiinnostavaa kerrottavaa, mutta annoimme niille vähäisempää painoarvoa. Kyykällä on esimerkiksi suuri historiallinen merkitys karjalaisten sopeutumiseen Suomeen (Paavo Rahikainen, Karjalan Sivistysseura, henkilökohtainen tiedonanto 12.7.2009.). Videossa käsiteltiin tätä

teemaa, mutta vain vähän, jotta kokonaisuudesta ei olisi muodostunut pelkästään kykkääjiä kiinnostavaa materiaalia. Historian painottaminen olisi tehnyt videosta sisäänpäin suuntautuneen.

Videon tekijöiden osalta oli tärkeää kyetä esittämään realistiset toteutusmahdollisuudet kalustoresurssien, aikataulujen ja tekijöiden kykyjen näkökulmasta. Yhteisesti tärkeää oli sopia tulevasta kohderyhmästä, ja siitä millainen tuote palvelisi kohderyhmän katsojia.

3.4 Kohderyhmän määrittäminen

Kyykän pelaajien keski-ikä lähentelee jo eläkeikää. Laji ei ole enää suosittu lasten ja nuorten keskuudessa. Tästä tiedosta saimme ensimmäisen videon lopputulokseen vaikuttaneen ajatuksen. Rajasimme videon kohderyhmäksi lapset ja nuoret. Opetusmateriaalin tehokkuuden kannalta kohderyhmän iän tarkempi määrittäminen olisi hyödyllistä. Videon tekijöillä ei kuitenkaan ollut tietotaitoa määrittää, minkä tyyppinen sisältö sopisi esimerkiksi ala- tai yläkouluikäiselle.

Toinen lopputulokseen vaikuttanut huomio oli se, että tilaajat puhuivat toivomastaan tuotteesta opetusvideona, jota voisi näyttää kouluissa. Opetusvideoita käsittelevässä opinnäytetyötutkielmassaan Tanja Järvinen (2006) toteaa, että ”opetukseen suunnatuissa videoissa kerronnalliset keinot paljastavat ohjelman opetusohjelmaksi. Näistä tunnistettavimpia ovat tärkeän oppiaineksen toisto, ohjelman verkkainen rytmitys, grafiikan käyttö sekä kuvallisten ja sisällöllisten valintojen tekeminen oppiaineksen ehdoilla.” (Järvinen, 2006, 19.)

3.5 Kohderyhmälle soveltuva kerronta

Tilaaajallakin oli selkeä näkemys, että videon tehtävänä olisi kasvattaa lajin harrastajamäärää. Tilaaajalle esitettiin ajatus siitä, että jos videon tarkoitus on innostaa lapsia ja nuoria pelaamaan kyykkää, perinteinen opetusvideo ei palvelisi parhaiten siinä tehtävässä. Jos video olisi luotu vain opetusvideoksi, se olisi käsitellyt sääntöjä, kartun heittämistä ja pelitaktiikkaa. Videon etenemistä olisi pitänyt hidastaa ja videon tärkeitä kohtia toistaa. Siitä olisi puuttunut lapsia ja nuoria kenties kiinnostavia kohtauksia, kuten nuorten kyykkääjien esittelyosa ja ohjeistus siitä, miten kyykkää voi ryhtyä pelaamaan.

Halusimme välttää Järvisen kuvaileman opetusvideon tunnusmerkit. Esimerkiksi tapahtumien toistaminen ja asioiden perusteellinen esittäminen, olisivat tehneet mielestämme videomme katselukokemuksesta kohderyhmälle tarpeettoman vastentahtoisen. Liedon Karjalaseura ry:n edustajat olivat lopulta yhtä mieltä kanssamme siitä, että videon tulisi olla ennen kaikkea innostava, joten päätimme tehdä viihdyttävän, etenkin nuoriin vetoavan videon. Sen lisäksi päätimme, että videossa tulisi olemaan myös opetuksellisen kerrontaa.

Teimme kokouksessa suunnitelman videoon tulevista osioista. Osiot olivat historia, kyykän pelaajien esittely, sääntöjen esittely, pelaamiseen tutustuttaminen ja miten kyykkää voi ryhtyä pelaamaan. Esittelevää kerrontaa olivat lajin historiateema, pelaajien esittely ja osio, miten voi aloittaa kyykän pelaamisen. Opetuksellista sisältöä olivat sääntöjen esittely ja ohjeistus heittotekniikasta. Näin emme sulkeneet pois sitä mahdollisuutta, ettei video kelpaisi opetuskäyttöön.

3.6 Parannusehdotuksia esivalmisteluun

Tarvitsimme asiantuntijoita videon suunnittelussa kertomaan kyykän pelaamisesta, historiasta ja siitä, miksi kyykkää kannattaa pelata. Käytimme asiantuntijoina pelaajia Liedon karjalaseurasta ja Suomen Kyykkäliitosta.

Jotta Kyykkäämään! -video soveltuisi mutkattomammin opetusmateriaaliksi peruskouluhin, olisimme voineet tutustua peruskouluja velvoittavaan opetussuunnitelman perusteisiin ja verrata kaavailemaamme sisältöä sen määrittämiin oppimistavoitteisiin. Tämän lisäksi olisimme voineet miettiä, miten peruskoulun opettaja valitsee oppimateriaalinsa. Siksi opettamisen ammattilaisen mukaan ottaminen videon suunnitteluvaiheeseen olisi ollut arvokasta. Esimerkiksi peruskoulun liikunnanopettajan arviointi videon sisällöstä olisi auttanut Kyykkäämään! -videon toteutuksessa.

3.7 Ideat järjestykseen synopsiksessa

Tilausvideoita tehdessään voi löytää itsensä kirjoittamasta käsikirjoitusta mitä oudoimmasta aiheesta. Tällöin suhteen joutuu rakentamaan, miettimään mikä asiassa on mielenkiintoista, mikä kiinnostaa itseään ja katsojaa. Monet aiheet ovat hyvinkin kiehtovia, kun niihin vain paneutuu. Uteliaisuus ja kyky innostua ovat hyviä ominaisuuksia käsikirjoittajalle. (Aaltonen 2003, 44.)

Synopsiksen kirjoitusvaiheessa mietimme videon kohderyhmää. Halusimme videolle katsojaa viihdyttävän esittämistavan, sillä emme luottaneet täysin suhteellisen tuntemattomana pysyneen lajin vetovoimaan. Sovimme esimerkiksi kuvauksista kyykän akateemista versiota pelaavien opiskelijajärjestöjen kanssa, jotta saisimme videollemme mukaan nuoria kyykkääjiä.

Synopsiksen valmistelussa pitää muistaa myös tilaaja. Jouko Aaltosen (2003) mukaan videon toteutussuunnitelman, synopsiksen funktio on idean myyminen. Synopsispaperin tulee olla niin selkeästi laadittu, että videoon tulevista asioista saa selvää yhdellä lukukerralla. ”Mitä tiiviimmin pystyt ilmaisemaan itseäsi, sitä parempi – toki niin, että kaikki tarpeellinen taustatieto silti kerrotaan.” (Aaltonen 2003, 44.)

Tilaaajan tuli saada synopsiksestamme tarkka käsitys, mitä olemme tekemässä, koska oli sitoutunut maksamaan tuotteesta. Kirjoitimme synopsiksestamme ideapaperia laajemman selvityksen. Esitimme jokaisesta videon jaksosta esittelyn, sen mitä halusimme vi-

deon eri osissa tapahtuvan. Kartoitimme ja valitsimme videoon haastateltavat henkilöt. Lisäksi teimme tuotantosuunnitelman eli kustannusarvion videon työprosessista ja päätimme kuvausten paikat ja ajankohdat. Koska synopsiksestamme lopulta ilmeni kaikki oleellinen videon toteuttamiseksi, emme kokeneet käsikirjoituksen tekemistä tärkeäksi. Aaltosen (2003) mukaan käsikirjoitus on kuitenkin hyvin tärkeä vaihe. Käsikirjoituksesta kirjoitetaan usein monta versiota. Sitä hiotaan ja siihen tuodaan ideoita, kunnes kaikki videoon vaikuttavat osapuolet ovat tyytyväisiä. Tilausohjelman käsikirjoituksesta joudutaan tekemään tavallisesti kaksi tai kolme versiota (Aaltonen 2003, 133.).

Vaikka päätimme kuvata ilman käsikirjoitusta, teimme taustatyötä ja opiskelimme pelin sääntöjä ja sen kulttuuria Suomen Kyykkäliiton verkkosivuilta ja Liedon karjalaseuralta saamistamme materiaaleista. Kuvauksia ennen kirjoitimme ylös otoksia ja haastattelukysymyksiä, jotka olivat videon kannalta tärkeitä.

Ratkaisumme edetä ilman tarkkaa kohtauslistaa ja käsikirjoitusta johti siihen, että käsikirjoitimme sisältöä tuotannon loppuvaiheisiin saakka kuvaamisen ja leikkaamisen yhteydessä. Meillä olisi ollut tilaisuus lavastaa kohtauksia videota varten mielin määrin, mutta silloin tuotantovaiheen työmäärä olisi kasvanut entisestään.

Lopputuloksen perusteella, mielestäni videostamme olisi tullut toimivampaa opetusmateriaalia, jos olisimme miettineet kohtauksia asiantuntijoiden avulla ja soveltaneet siihen uskollisemmin elokuvan tekemisen teorioita. Esimerkiksi päähenkilön käyttö tämän tyyppisessä videossa olisi ollut toimiva ratkaisu, jossa katsoja olisi voinut kokea asiat konkreettisen henkilön kautta.

3.8 Käsikirjoittamista kuvausten aikana

Ennustimme, että kuvauksissa tulisi vastaan oleellista informaatiota, johon emme olleet kiinnittäneet aikaisemmin huomiota. Siksi päätimme työskennellä niin, että alustavien suunnitelmien lisäksi otimme pelistä selvää aina kuvausten yhteydessä ja kuvasimme

synopsiksen suunnitelman ja pikaisten muistiinpanojen lisäksi kuvausten aikana esille tulleita tärkeitä asioita. Vaikka suunnitelmallisen käsikirjoituksen seuraaminen säästää aikaa kuvausvaiheessa, nämä asiat olisivat voineet jäädä tarkan käsikirjoituksen vuoksi huomioimatta. Kuvausten aikana molemmat lisäksi ohjasivat ja toimivat äänittäjänä, silloin kun toinen kuvasi. Vaihtoehtona olisi ollut tarkempi roolijako, kuten ohjaajan ja kuvaajan tehtävien määrittäminen. Uskon, että kuvaamamme aineisto oli sisällöltään tällä tavalla rikkaampaa.

Kuvasimme työtämme ikään kuin seurantadokumenttielokuvaa, jossa emme itse vaikuttaneet tapahtumien kulkuun. Käytännössä selvitimme taustoja vielä kuvaustilanteissa, joka normaalisti kuuluu esivalmisteluvaiheeseen. Jos olisimme tehneet taustatyön huolellisesti etukäteen, olisimme selvinneet kuvauksista helpommalla.

Jos olisimme kuvanneet videon oikeassa työelämässä, menettelymme ei olisi ollut järkevää. Ripeä toiminta kuvausvaiheessa säästää tekijältä rahaa. Usein kuvauksissa käytettävä kalusto on vuokrakalustoa, josta vuokraajaa (yleensä tekijää) laskutetaan ajan käytön mukaan. Alalla on yleisenä käytäntönä, että tekijä laskuttaa työstä tekemänsä ennakkorivion mukaisesti. Mitä nopeammin kuvaus on tehty, sitä paremman korvauksen tekijä siitä suhteessa saa. Jos tekijä tietää jo ennen kuvauksia, että selkeä toimintaohje puuttuu, voi hän varmuuden vuoksi laskuttaa aiottua suuremman summan. Työtilaisuuksien saamisen kannalta tämä on vahingollista, sillä alalla pärjäämisen vuoksi hinnat tulisi saada pidettyä kilpailukykyisinä.

3.9 Leikkaaminen ja jälkituotanto

Editoimme videon valmiiksi siten, että jaoimme videon synopsiksen mukaisiin osioihin, joita leikkasimme itsenäisesti. Käsikirjoittaminen ja videon lopullisen muodon hahmottaminen jatkuivat kuvausten ajan ja vielä editointivaiheessa. Erityisesti editointivaiheessa kohtausluettelo tai vaihtoehtoisesti kuvakäsikirjoitus olisi nopeuttanut leikkaamistyötä huomattavasti.

Leikkausvaiheessa keskityimme jälleen kohderyhmäämme, joten kiinnitimme huomiota videon etenemisrytmiin. Siitä ei saanut tulla liian hidastempoinen. Pyrimme myös siihen, ettei videosta olisi tullut liian selittelevää esitystä. Ohjelman onnistumiselle on tärkeää, ettei katsojalle jää mahdollisuus itse oivaltaa asioita ja ettei tätä aliarvioitaisi. (Järvinen 2006, 34.)

Kertojana videossa työskenteli Markku Liukkonen. Hänet valitsimme, koska Liukkonen oli tehnyt aiemmin hyvää työtä spiikkaajana. Opetusvideon ja elokuvallisen kerronnan ero kertojaa käytettäessä on, että opetusvideossa on tapana näyttää puheessa mainittu esine tai tapahtuma yhtä aikaa puheen kanssa. (Järvinen 2006, 28) Päädyimme myös tähän ratkaisuun, koska videomme sisälsi opetusosioita.

Ratkaisumme huono puoli oli, se että selittävät spiikit saattavat aliarvioida katsojaa. Koska päädyimme käyttämään puhetta selittämään kuvissa näkyviä tapahtumia, toivoimme spiikkeihin rentoa otetta. Uskon, että onnistuimme siten peittämään opetuksellisen tyylin.

Yksi vaihtoehtoratkaisu olisi ollut, että kertoja olisi esitellyt asiat ensin ja sen jälkeen antanut katsojalle rauhan keskittyä visuaalista kerrontaa. Tällaista tapaa voi soveltaa myös, jos olisimme laajentaneet videomme tieto- ja viestintäteknologiseen oppimisympäristöön soveltuvaksi multimediaohjelmaksi. Ensin ohjelman avulla opiskeleva voisi esimerkiksi lukea aiheesta ja katsoa sitten asiaa havainnollistavan videon ja tarvittaessa palata samaan tekstiin uudelleen.

4 VIDEON OMINAISUUDET OPETUSVÄLINEENÄ

4.1 Video opettajana

Opetusmateriaaliksi tarkoitetun videon suunnitteluvaiheessa on tärkeää ottaa huomioon, miten viesti menee vastaanottajalle perille videon välityksellä. Videon katsomiseen liittyvää oppimistilannetta tehostavat esimerkiksi opettajajohtoinen orientoiminen aiheeseen ennen videon katsomista ja aiheeseen liittyvät tehtävät sen katsomisen jälkeen.

Sauli Puukari (2003) tutki opetusvideon katsomisen ja siihen kytketyn oheistoiminnan suhdetta Jyväskylän yliopistossa tekemässään tutkimuksessa. Hän esitti kolme eri versiota fysiikan opetusvideosta eri koeryhmille. Lisäksi osalle koeryhmistä annettiin aiheeseen liittyvää opettajajohtoista opiskelua ennen videon katselua ja opetusvideoon liittyviä tehtäviä katsomisen jälkeen. Tutkimuksen tulokset kertoivat, että videoon liittyvä oheistoiminta, kuten aiheeseen perehtyminen etukäteen ja siihen liittyvät tehtävät, vaikuttavat positiivisesti videon sisällön omaksumiseen. (Puukari 2003, 14.)

Opetuksessa käytetyn videon heikkoutena on sen kyvyttömyys vuorovaikutukseen. Se ei vastaa katsojalle heränneisiin kysymyksiin videon päätyttyä. Korkeintaan hyvän opetusvideon tekijät pystyvät arvioimaan, millaisia kysymyksiä katsojan mielessä voisi syntyä, ja esittää niihin vastauksia videon aikana.

Antti Latvala-Kyyny (2009) teki opinnäytetyönään nyrkkeilyn opetus-dvd:n Lahden Muotoiluinstituutissa. Siihen liittyneessä tutkielmassaan hän pohti, miten videolla esitetty aihe selitetään katsojalle niin, että katsoja pystyy omaksumaan opetetun asian mahdollisimman hyvin. Hän pohti, että liikunnan oppitunneilla opettaja selittää ja näyttää itse miten liikuntasuoritus tehdään oikein. Tämän vaiheen voi esittää videon välityksellä. Sen jälkeen opettaja seuraa oppilaiden suorituksia ja ohjaa oppilasta näkemänsä perusteella ja antaa sen perustella palautetta. Näin pitkälle liikunta-aiheinen opetusvideo ei pysty auttamaan katsojaansa. (Latvala-Kyyny 2009, 5.)

Latvala-Kyynyn mielestä (2009, 7.) kokenut nyrkkeilijä voi oppia nyrkkeilytekniikkaa ilman opettajaa hänen videoltaan. Hän toteaa, että osa hänen videollaan käsiteltävistä aiheista on liian vaikeatajuisia aloittelijalle. Näiden aiheiden oppimiseen aloitteleva nyrkkeilijä tarvitsee opettajan ohjausta.

Kyykkäämään! -videossa pelin sääntöjä ja heittotekniikkaa käsittelevässä osiossa, jotka kaipaivat ohjaajan vuorovaikutusta, havainnollistamisen keinona käytettiin kertojaa, pelaajien haastatteluja, grafiikkaa ja havainnollistavaa videotekniikkaa kuten hidastuksia. Silti nämä esityskeinot eivät pysty tarjoamaan yksilöllistä ohjausta ja antamaan palautetta.

Emme toki alun perinkään ajatelleet, että videomme tulisi olemaan täydellinen paketti informaatiota, minkä jälkeen katsoja osaisi pelata kyykkää. Urheilulajien omaksuminen vaatii fyysistä harjoittelua. Videota suunnitellessamme ja kuvatessamme ajatuksemme oli, että tekemämme esityksen päätarkoitus on innostaa videon katsojaa kokeilemaan kyykän pelaamista. Voimme vain toivoa, että aloitteleva pelaaja löytää neuvojia ja ohjaajia pelikentältä.

4.2 Video verrattuna multimediaohjelmaan

Uusikylän ja Atjosen mukaan (2007, 182–183.) tietokonepohjaisten opetussovellusten käyttämisen eduista kertovat tulokset yli sadassa tutkimuksessa. Tutkimuksissa ilmeni, että tietokoneavusteinen opetus tuotti parempia tuloksia kuin tavanomainen opetus. Positiivisia eroja syntyi esimerkiksi opiskelumotivaatiossa, muistamisessa, nopeudessa ja kirjoittamisen opiskelussa. (Uusikylä & Atjonen 2007, 182–183.) Tietokoneiden käyttäminen tuo luokkaopetukseen monipuolisuutta ja helpottaa esimerkiksi monimutkaisten ja vaikeasti selitettävien aiheiden havainnollistamista.

Opetukseen räätälöidyt tietokoneohjelmat on mahdollista luoda siten, että ne toimivat vuorovaikutuksessa opiskelijan kanssa. Vuorovaikutteiseen multimediaohjelmaan ver-

rattuna dvd-tallenteesta puuttuu konstruktivisessa oppimisteoriassa tärkeä elementti, omaan tutkailun ja soveltamisen mahdollistava opiskelu. Kyykkäämään! -videosta olisi voinut dvd-tallenteen sijaan luoda vuorovaikutteisen tietokoneohjelman lisäämällä siihen elementtejä, joita opiskelija pystyy tutkimaan omassa tahdissa. Esimerkiksi pelin taktiikkaa olisi voinut avata myös tekstin avulla ja havainnollistaa sitä piirrosten ja kaavioiden kanssa. Pelin sääntöjen lisäämien videon oheen digitaalisessa tekstimuodossa ja heittotekniikasta tehty havainnollistava valokuvasarja olisivat tuoneet esitykseen lisää vuorovaikutusta. Opiskeltavan asian soveltamiseen ohjelmaan kehitelty tietovisa olisi antanut opiskelijalle mahdollisuuden testata, miten hyvin on onnistunut sisäistämään aiheen.

Videon liittäminen multimediasovellukseen vaatii videon tekijöiltä levittäytymistä uudelle osaamisalueelle. Tarinan käsikirjoittamisessa tulee ottaa huomioon kokonaisuus, jonka osaksi video tulee. Koska osa sisällön kerronnasta on tietokoneohjelmaa, videon tekijä tarvitsee yhteistyökumppaneita tietokoneohjelmistojen ammattilaisista. Omassa tuoteosassamme olisimme voineet tehdä Kyykkäämään! -videon sijaan multimediasovelluksen, mutta emme kuitenkaan osanneet tilausta vastaanottaessa ehdottaa tätä vaihtoehtoa. Meillä ei myöskään olisi ollut realistisia resursseja palkata osaavaa apua luomaan tietoteknisiä ratkaisuja. Saimme kuitenkin videomme animaatio-osuuksiin ulkopuolista apua. Yhteistyö animaattorin kanssa oli hedelmällistä. Jos tulevaisuudessa teen audiovisuaalista opetusmateriaalia, ehdotan tilaajille multimediasovellusta parhaana vaihtoehtona.

4.3 Oppikirjan heikkoudet

Oppikirjojen pedagoginen arvo on kasvanut itsestäänselvyydeksi, mutta niiden heikkouksiin kiinnitetään vain vähän huomiota. Oppikirjojen tekijät ovat kehitelleet opettajanoppaat tukemaan opetuksen suunnittelutyötä. Niissä on ideoitu valmiiksi, miten kutakin aihetta kannattaa käsitellä. Koulukirjapaketteihin kuuluu tavallisesti myös oheisma-

teriaalia, kuten kalvoja ja mallipohjia oppimisjakson lopussa tehtävään oppimisarviointiin. (Uusikylä & Atjonen 2007, 168.)

Opettajanoppaat sitovat opettajan noudattamaan oppikirjojen etenemisjärjestystä ja -tapaa. Lopulta opettajanopas on vain oppikirjojen tekijöiden käsitys siitä, miten asioita tulee opettaa. Oppi- ja tehtäväkirjojen rutiininomainen noudattaminen opetuksessa voi tehdä oppilaan näkökulmasta oppimisprosessista kaavamaisen, jolloin oppimiskokemukset voivat jäädä vähäisiksi. (Uusikylä & Atjonen 2007, 168.). Uusikylä ja Atjonen arvos-televat oppikirjoihin sitoutuvan asioiden esittämistä yksioikoiseksi. Heidän mukaansa avartavia näkökulmia tulisi esittää opetuksen oikeellisuuden ja monipuolisuuden vuoksi. Esimerkiksi aihetta käsittelevän dokumenttiohjelman katsominen voi tuoda aiheen käsittelemiseen monipuolisuutta. (Uusikylä & Atjonen 2007, 168–169.)

4.4 Videon tallennusmuoto

Päätimme, että Kyykkäämään! -video julkaistaan dvd-tallenteena. Idea oli, että videon eri osat voitaisiin erottaa toisistaan dvd:n päävalikossa. Saimme toteutettua tämän ratkaisun ja valikko tarjoaa videon katselulle vaihtoehtoja esimerkiksi tilanteeseen, jossa opettaja esittää videon koulun liikuntatunnilla. Hän voi halutessaan poimia valikon vaihtoehtoista katsottavaksi tärkeinä pitämänsä osiot, jolloin oppitunnilla jää aikaa myös muille opetusmetodeille. Historian opettajan mielestä taas kyykän historiasta kertova osio saattaisi olla näyttämisen arvoinen, mutta videon muut osiot ovat epärelevantteja oppiaineen näkökulmasta.

Dvd-julkaisumuoto voi myös rajoittaa videon katselua, koska videon esittämiseen käytettävä laitteisto muuttuu nopeasti. Videon tuotantokustannukset laskevat, jos video tallennetaan dvd-levyn sijaan tietoverkkoon. Toivottavasti se näkyy silloin myös tuotteen myyntihinnassa. Verkkoon tallentaminen helpottaa myös videon katselua. Lähitulevaisuudessa opettajan ei tarvitse tuoda televisiota ja videolaitteistoa luokkaan, koska videot saadaan omalle lukulaitteelle internetistä nappia painamalla tai yhteiseksi katsottavaksi

videotykin avulla tai älytaulusta. Sellaisessa oppimisympäristössä dvd on vanhentunut tallennusmuoto.

5 VIDEON TULEVAISUUS OPETUSKÄYTÖSSÄ

5.1 Tieto- ja viestintäteknologian videolle tuomat haasteet

Heli Lempan ja Jaana Ranta-Ahon tutkielmassa (2006) Opetusvideo tekijän ja vastaanottajan näkökulmasta on haastateltu Yleisradion opetusvideoiden tekijöitä. Haastateltavien näkemys on, että opetusvideo on menettämässä merkitystään (Lempa & Ranta-Aho 2006, 2.).

Olen samaa mieltä haastattelun antaneiden kanssa siitä, että perinteinen opetusvideon konsepti ei tule menestymään opetuskäytössä tulevaisuudessa. Mielestäni videota kuitenkin tullaan käyttämään opetusmateriaalina yhä enemmän, vaikka opetusvideon perinteinen rooli ei menestyisi. Videon esittämisen laitteisto muuttuu, jolloin videolle tarjoutuu monipuolisempia mahdollisuuksia tietokonepohjaisessa ympäristössä.

Esimerkiksi internetissä julkaisu video voi olla nykyään käytännöllisempi tapa näyttää videoita opetuksessa. Siihen tarvitaan vain videotykki ja tietokone internetyhteydellä. Tällainen löytyy vuoden loppuun mennessä jokaisesta pääkaupunkiseudun peruskoulusta. Jo tällä hetkellä peruskouluopetukseen on tehty tietokantoja opetusmateriaaleille. Sama materiaali, joka kopioidaan fyysiselle levykkeelle, voidaan tallentaa internetiin. Oppikirjan sijaan oppilas voi tulevaisuudessa opiskella verkkoon yhdistetyltä henkilökohtaiselta lukupäätteeltään.

Uskon, että videon käyttäminen tulevaisuudessa kasvaa osana tietokonepohjaisia opetusohjelmia, joissa video sulautuu muiden opetusmateriaalien kanssa vuorovaikutteiseen non-lineaariseen kokonaisuuteen. Tästä kehityssuunnasta hyvä esimerkki on eurooppalaisen kulttuurikanava ARTE:n ohjelmat, joita tehdään ensisijaisesti internetiin. Lähitulevaisuudessa julkaistavassa ARTE:n Prison Valley -dokumenttiohjelmassa edetään elokuvallisen kerronnan lisäksi aivan kuin tietokonepelissä. Katsoja voi etsiä virtuaalisesta hotellihuoneestaan häntä kiinnostavaa lisätietoa oppaista ja valokuvista. Katsojalla on

lisäksi mahdollisuus keskustella keskustelupalstoilla elokuvassa esiintyvien henkilöiden kanssa reaaliajassa. (Alexandre Brache, henkilökohtainen tiedonanto 14.12.2009.)

Tällaisessa multimediaalisessa esityksessä videon tehtävä voi olla vain yksinkertaisesti havainnollistaa jotakin tiettyä osa-aluetta. Video voisi olla esimerkiksi havainnollistava animaatio tai syventävä haastattelu aiheen asiantuntijalta. Olisi hienoa jos esimerkiksi ihmisoikeuksia käsiteltäessä YK:n pääsihteeri juttelisi videolla asiasta juuri sinulle.

Videon tehtävä opetuksessa tulee erikoistumaan toimimaan osana kokonaisuutta tietoteknisten sovellusten sisältöjen kanssa. Tällaisessa yhteydessä video olisi osana konstruktivistisen pedagogiikan peräänkuuluttamaa tutkimisen ja soveltamisen tapaa oppia asioita.

Tällä hetkellä peruskouluissa varustellaan luokkatiloja tieto- ja viestintäteknologialla. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla tullaan käyttämään vuonna 2010 1,8–2 miljoonaa euroa koulujen tieto- ja viestintäteknikkaan. Tavoite on, että kaikissa alueen koululuokissa olisi ainakin videotykki, dokumenttikamera ja tietokone. Varustelua ei aloiteta täysin tyhjästä, sillä noin kahdessa kolmesta pääkaupunkiseudun peruskoulun luokkatilasta on jo edellä mainittu laitteisto käytössä. (Kallionpää 2010 a.)

5.2 Pedagogisesti onnistunut videon esittäminen

Säilyäkseen vartenotettavana opetusmateriaalina perinteisen opetusvideon pitäisi kehittyä vuorovaikutteisemmaksi. Kenties videon ei tarvitse selittää kaikkea aiheeseen liittyvää, vaan jättää draaman kaari alusta ja lopusta avoimeksi. Videon tekijät voivat laatia erillistä materiaalia tukemaan opettajaa. Aluksi aiheeseen voidaan orientoitua yhdessä opettajan johdolla. Videon katsomisen jälkeen oppilaat voisivat selvittää avoimeksi jääneitä vastauksia niin ikään videon tekijöiden valmistelemien tehtävien avulla.

Kyykkäämään! -videon mukana kouluihin voisi toimittaa setin kyykkämailoja ja kyykkiä. Kyykän pelaajilla on ollut tapana käydä kouluissa kertomassa kyykän pelaamisesta.

Jos he ottaisivat Kyykkäämään! -videon mukaansa tällaiseen tilaisuuteen, he voisivat alustaa aihetta ennen videon katsomista. Videon katsomisen jälkeen oppilaat voisivat lähteä kokeilemaan kyykän pelaamista. Pelaajat ja opettaja lähtisivät mukaan kentän laidalle antamaan neuvoja ja vastaamaan niihin kysymyksiin, joita oppilaille heräisi.

Jos kaikki tämä materiaali tuotettaisiin opetushallituksen opetussuunnitelmaa mukailleen, videon vuorovaikutusongelma poistuisi. Tämän kaltaisessa oppimisympäristössä opetusmetodit olisivat monipuolisia ja oppilaat saisivat tukea arkeensa audiovisuaalisten viestien käsittelemisessä.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Aaltonen, Jouko 2003. Käsikirjoittajan työkalut. Audiovisuaalisen käsikirjoituksen tekijän opas. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Joki, Niklas 2007. Radiohaastatteluvälineiden perustaidot – Betlehemin yliopistolle suunnatun opetusvideon tekoprosessi. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Turun toimipaikka. Viestinnän koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Järvinen Tanja 2006. Opetusohjelmien kerronnalliset tunnusmerkit. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Turun toimipaikka. Viestinnän koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Kallionpää, Katri 2010 a. Suomen koulu putosi tekniikan kelkasta. Helsingin Sanomat 28.3.2010, E1

Kallionpää, Katri 2010 b. Superlippis ja muita innovaatioita. Helsingin Sanomat 28.3.2010, E2

Karjalainen, Asko 1995. Valoa varjomaailmaan? Teoksessa Pohjonen, Juha; Collan, Seppo; Kari, Jouko & Karjalainen, Markku (toim.). Teknologia koulutuksessa. Helsinki: WSOY

Kupiainen, Reijo & Sintonen, Sara 2009. Medialukutaidot osallisuus mediakasvatus. Helsinki: Helsinki University Press

Latva-Kyyny, Antti 2009. Nyrkkeilyn opetus -dvd. Lahden muotoiluinstituutti. Multimediatautanto. Opinnäytetyö.

Lempa, Heli & Ranta-aho, Jaana 2006. Opetusvideo tekijän ja vastaanottajan näkökulmasta. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Turun toimipaikka. Viestinnän koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Olkinuora, Erkki; Mikkilä-Erdmann, Mirjamaija; Nurmi, Sami & Ottosson Maria 2001. Multimediaoppimateriaalin tutkimuspohjaista arviointia ja suunnittelun suuntaviivoja. Turku: Painosalama

Pajari, Anne 1990. Audiovisuaaliset välineet opetuksessa. Tutkimus av-välineiden käytöstä eri opetusmuodoissa ja -tuokioissa. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Pro gradu -tutkielma.

Puukari, Sauli 2003. Video Programmes as Learning Tools. Teaching the Gas Laws and Behaviour of Gases in Finnish and Canadian Senior High Schools. Jyväskylä: Jyväskylä University

Uusikylä, Kari & Atjonen Päivi 2007. Didaktiikan perusteet 3.-4. painos. Helsinki: WSOY.

Elektroninen aineisto

Opetushallitus 2004. Opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 4.4.2010
http://www02.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf

Opetusministeriö 2009. Opetusministeri Virkkunen: Koulujen ja oppilaitosten tietoyhteiskuntavalmiuksia parannetaan. Viitattu 4.4.2010
<http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2009/10/tietoyhteiskunta.html?lang=fi>

Haastattelut

Paavo Rahikainen, Karjalan Sivistysseura. Haastattelu 12.7.2009

Alexandre Brache, tuottaja, ARTE. Haastattelu 14.12.2009.